

ТИЖНЕВИК РЕВУЕ НЕВОЖАДАКЕ UKRAÏNIENNE TRIDENŇ

Число 33 (439) рік вид. X. 16 вересня 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 16 вересня 1934 року.

На біжучий місяць припадають дві визначних події в житті нашої еміграції—15 й 16 вересня в Бухаресті, а 28-30 у Варшаві мають відбутися з'їзди наших громадян, організованих в Українському Громадсько-Допомоговому Комітеті в Румунії та в Українському Центральному Комітеті у Польщі.

Такі з'їзди мають взагалі велике організаційне значіння й сприяють більшому єднанню нашої еміграції та зміцненню тої національної сили, яку вона з себе уявляє. Але, крім того, з'їзди, що мають відбутися тепер у двох з тих країн, де наші емігранти перебувають у значнішій кількості, набирають саме в цю пору особливого значіння.

В цей час, коли Велика Україна під пануванням московських окупантів мусить мовчати і не може одверто висловити своїх домагань і бажань, і коли саме тепер завойовники нашого краю, виставляючи свою кандидатуру до Ліги Націй, тим самим мають претензію представляти наш народ і в цій міжнародній установі, вижимаючи з нього останні життєві соки й точучи з нього кров,—саме в цей час на організованих представниках нашого народу закордоном, — кості від кості й плоть від плоти наших братів там, на рідній землі, — саме на наших емігрантських з'їздах, що мають відбутися, лежить тако-ж обов'язок ще раз кинути світові енергійний протест проти окупації України московськими большевиками і заманіфестувати правдиві почуття і бажання українського народу.

Виконуючи свій обов'язок, уряд УНР зробив усі належні заходи та зложив відповідні протести й засвідчив правдиву волю ук-

раїнського народу перед державами світу, представники яких саме зібралися в Женеві для обмірковання питання прийняття ССРСР до Ліги Націй.

Але й на організованому українському громадянстві на еміграції лежить обов'язок заманіфестувати солідарність з нашим урядом. І громадянство наше в Польщі і Румунії цей обов'язок виконає, подаючи на своїх з'їздах голос представників українського народу закордоном про його гаряче бажання звільнення України від чужо-земної окупації та його волю до власного незалежного державного життя.

* * *

Кордонами порізано живе тіло українського народу і між чотирма державами поділено його землі, на яких він од правіків живе. Але жадні політичні кордони не можуть розірвати єдності нашої нації, яку український народ скрізь маніфестує.

Єдність ця ще більше підкреслюється тими спільними для всіх українців іменами великих синів нашого народу, що належать всій нації. І століття народження Федьковича — великого українського поета з Буковини і діяча її відродження, що припало на 8 серпня с. р. — не є святом лише Буковини. Це є свято всієї України.

Цими днями свято Федьковича мало відбутися в його рідних краях, в Чернівцях. Але румунська влада, на жаль, заборонила це свято.

Кожна влада, що ділає зараз на наших землях, є в силі заборонити те чи інше українське свято. Кожна влада може не допустити до якогось зовнішнього вияву наших почувань.

Але немає вже такої сили, що могла б задушити в українському народі національну свідомість і яка могла б розірвати живий внутрішній зв'язок як між окремими частинами нашого народу, так і між різними нашими землями, що опинилися під пануванням інших народів, немає такої сили, щоб примусила забути, що всі ми — одна нація, діти одного народу.

Привіт VI конгресові української еміграції в Румунії.

Харчеві продукти в совітському імпорті.

На сторінках «Тризуба» ми вже дали побіжний огляд експорту харчевих продуктів з ССРСР і вказали на ті ненормальності, що його характеризують *). Наводячи цифри урядової совітської статистики, ми показали, які величезні кількості харчів вивозять совіти закордон в той час, як на Україні і Північному Кавказі панує голод.

Імпорт харчевих продуктів у ССРСР має тако-ж своєрідні властивості, розглядаючи які, ми й тут бачимо далекойдуче негування задоволення потреб населення харчевими продуктами. Це найвиразніше можна спостерігати власне на тій категорії товарів, що ССРСР не продукує — на товарах колоніальних. Належало б тут зазначити, що імпорт цієї категорії товарів, що, до певної міри, може бути виразником добробуту широких мас населення, — звичайно стало збільшуватися в міру того, як збільшується цей добробут.

Придивімося до цифр совітського імпорту за кільки останніх років **):

	В тисячах тон			
	1929	1930	1931	1932
Цитрини і цедрони....	7,99	3,42	2,66	1,22
Чай	28,59	24,23	20,71	15,95
Риж	38,25	16,53	12,46	21,32
Ягоди й овочі	0,79	1,45	0,54	0,39
Кава	1,49	0,51	1,18	0,24
Какао	4,83	2,70	4,20	0,32

Прогресія, в якій населення ССРСР мусіло відмовитись від різних товарів що-денного вжитку, виразно впливає з наведених цифр.

Рік 1933 приніс дальше зменшення імпорту рижу (на 78%), оселедців (на 70 %), кави (на 78%), незначне збільшення імпорту чаю (на 21%), какао й ин.).

Американський журналіст Кнікенбокєр в одній з своїх праць писав, що совітський громадянин мусить відзвичаїтися від помаранч... Як бачимо, совіти систематично «відзвичають» населення ССРСР навіть від таких продуктів що-денного вжитку, як чай, риж, кава, какао й т. д., навіть від оселедців.

Цікаво тако-ж буде глянути й на загальні цифри совітського імпорту харчевих продуктів в останніх роках:

	1931	1932	1933
Кількість в тисяч. тон.	165	407	93
Вартість в міль. рубл.	46,8	51,7	15,6

1933 рік вирізняється і тут. Бачимо, що кількість довезених в цьому році харчевих продуктів до ССРСР різко спадає. А був це на Україні вже другий з черги голодний рік... **І. Липовецький.**

*) Див. «Тризуб» ч. 27-28 з 5 серпня 1934.

***) Дані совітського місячника «Внешняя Торговля», що видається Народним Комісаріатом Зовнішньої Торговлі.

Становище на Україні*)

На ґрунті завершення остаточного приєднання УССР до Москви, після розгрому культурних українських огнищ, після погрому селянства, після появи голоду — сталися на Україні події, що мають кардинальне значіння в історії совітської України. Це самогубство Скрипника, а пізніше самогубство Хвильового.

Скрипник займав видатне становище на совітській Україні і ґрутував навколо себе ґрупу української інтелігенції, що поклала на нього надії в своїх думках що-до усамостійнення совітської України. Скрипник, українець з роду, ідейний комуніст і давній член партії, приятель Леніна, широко вірив у Москву, як в провідницю ідеї комунізму світового і так само широко вірив, що совітська Україна, будучи в складі ССР, повинна грати в цьому світовому комуністичному русі певну роль і мати певну вагу. Ті ґрупи, що його оточували, вбачали в ньому провідника, який мав одночасно і завдання боротися проти засилля «великодержавного російського шовінізму», як то писалося в пресі. Однак совітська політика і зокрема політика 1929-1932 р. показувала зовсім інші аспірації Москви відносно України. Москва упокорювала Україну специфічними для історії україно-московських стосунків методами. І врешті й Скрипник побачив, що УССР це є фікція, що українська територія є лише провінцією ССР, яку совіти безжалісно експлуатують, не дивлячися на голод і виснаження, що роля його самого, як члена уряду в Харькові, є ніщо. Боротьба ж його, що він її розпочав з Москвою, щоб Україні дати законні, згідно з совітською конституцією, права, кінчилися невдачею. Постишев твердо тримав лінію московську, і Скрипник остаточно переконався, що віра його у можливість мирного співжиття України з Москвою скрахувала і ніколи це співжиття не може бути здійсненим. Тому і сталася ця смерть, смерть многозначна, бо означає вона крах цілої течії, — скрипниківщини, тої течії, яка в Харькові мала певну силу і яка допомогла, в дійсності, Москві тримати Україну в лабетах і яка замість почесного і славного місця Україні у міжнародному комуністичному русі, загнала її в могилу, утворивши з квітучого краю, багатого, зеленого й веселого, виснажену, зголоднілу й до краю обіднілу провінцію совітського союзу, а офіційно в «юл» ССР.

Другий самогубець — поет Хвильовий, теж ідейний комуніст, який, що-правда, кілька раз бунтувався проти хижачкої Москви і якого примушували каятися кілька разів, застрелився як раз напередодні українського літературного з'їзду, на якому мусів би виголосити своє чергове каяття. Хвильовому, очевидно, надокучило каятися, він попросту побачив, що шляхи України і Москви — різні, що конфлікт між ними може рішитися лише збройною боротьбою, і бачучи крах своєї ідеології, крах свого кредо, — застрелився.

Обидві ці смерті символічні. Вони показали не тільки нам, що про це давно знали, але тим тисячам маленьких скрипників і хвильових, які заблудили по-між трьох сосен, що не може бути ніяких ідейних зв'язків між Україною і Москвою, що ніякого мирного життя між ними не буде ніколи, навіть ціною тих постійних і поступових уступок, що їх робили роками Скрипник і Хвильовий. Ці дві події можна вважати історичними в житті совітської України, і безперечно вони матимуть колосальний вплив на дальший розвиток совітської України.

По смерті Скрипника русифікаторська політика Постишева пішла значними кроками вперед, не криючися вже за ніякі фігові листки. На протязі другої половини 1933 і на початку 1934 років «вичищено», а подекуди і позакривано де-які наукові інституції. Як ми вже згадували, жер-

*) Див. «Тризуб» ч.ч. 29-30 з 26.VIII і 31 з 2.IX с. р.

твою вправ Науково-Дослідчий Інститут на чолі з акад. Багалієм, таким вже лояльним до совітської влади. Напалася совітська влада і на заступника акад. Багалія — професора Королівського, який дозволив собі читати виклади на такі, напр., теми: «Проблема ліквідації колоніального стану України в часи соціалістичного будівництва». З приводу цього, новий по Скрипнику, наркомосвіти Затонський з обуренням сказав: «Як сміє проф. Королівський говорити сьогодні про колоніальний стан України, коли цей колоніальний стан скінчився з моменту утворення совітської незалежної України?»

Яка іронія в цих словах!

Взагалі Інститут Багалія мав, як пишуть «Вісті» ч. 22 з 27. I. 1934 р., характер націоналістичної фортеці і був притулком контр-революції. До того професори, що в ньому викладали, займалися, напр., науковим розробленням таких, на погляд совітів, контр-революційних тем, як «окремність українського населення», «відмінність української раси» і т. д.

Постраждав Інститут ім. Т. Шевченка, про погром якого «Известия» ч. 294 з 4. XII. 1933 р. говорять, як про довершений факт:

«Ще недавно тут кипів жорстокий бій: три місяці назад Інститут Шевченка був в руках есерів, петлюрівських, церковних старост, куркулів. Інститут був агітпропом українських націоналістів».

Ми згадували про долю Інституту Експериментальної Медицини, який, як і багато інших українських науково-дослідчих організмів харківських, кївських та провінціальних, спіткала невмолима доля руйнації і занепаду.

Особливо сильно постраждав комісаріат освіти, яким керував покійний Скрипник. Звідти викинено тисячі українців, обвинувачених в націоналізмі та сепаратизмі, постраждали тако-ж і розгалуження цього комісаріату на периферії, себ-то кадр учителів, яких звільнено і переслідувано десятками тисяч. Діяльність Затонського, нового комісара освіти, виявилася не тільки в тому, щоб викрити націоналістичний ухил свого попередника і всіляко боротися із скрипниківщиною, але тако-ж і в певних заходах чи то пак реформах, що мають явно русифікаторський характер, і метою яких, явна річ, є заспокоєння збентеженої зростом українського національного руху Москви. Поміж фактичного пригнічення українзації, про що свідчать витинки з газет, зроблено реформи й у справі складення наукових термінологічних словників і у виглядовій системі по школах то-що.

Як доказ наведемо слова одного делегата на Криворізькій партійній конференції Березовського, який, заявивши, що «українізацію забуто», і що «після Скрипника ніхто не дає інструкцій про українізацію», сказав і таке: «дитину вчити українській мови можна лише вдома. На людях вона мусить говорити мовою російською» («Вісті» ч. 14 з 16. I. 1934 р.). Яке сміливе признание!

Що-ж до мови, то реформа Затонського полягає в тому, що він, припинюючи складання українських термінологічних словників, постановив, що з української мови треба повикидати ті слова, які відрізняють її від мови російської. Напр., замість українського слова «підсоння» має бути «клімат», замість «цвях» — «гвоздь» і т. д. Одним словом, взято курс рівняння на російську мову і культуру.

Останні звістки були вже просто ясними. З України десятками вагонів забрано українські видання наукові та літературні і вивезено їх на виробку паперу, а натомість засидається Україна російськими виданнями.

Не забувайте, що в Парижі існує Українська Бібліотека ім. С. Петлюри і що вона потребує вашої підтримки.

Адреса Бібліотеки: М. Rudicev. 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.

Цікаво, що одночасно з цим поновним переслідуванням українців, наркомос у Харькові ставить собі і такі «культурні» завдання відносно населення. У першому триместрі 1934 року наркомос мав завданням дати українському селянству «55.000 струнних інструментів» («Известия» ч. 9 з 10. I. 1934 р.). Це голодному населенню — для розваги, виходить, певно балалайки!

М. Ковальський.

(Далі буде).

Передз'їздове зібрання української еміграційної колонії у Варшаві.

(Лист із Варшави)

Салю Східного Інституту переповнено. За кілька хвилин тут мають розпочатися загальні збори варшавської еміграційної колонії, які виберуть делегатів на 3-ій з'їзд української еміграції у Польщі і дадуть їм відповідні директиви. Кожний учасник зборів розписується на листі присутніх і одержує картку, яка уповажноє його до голосування. При вході на салю чекає кожного ще й інший обов'язок — зложити посилку латку на Українську Школу ім. Л. Українки у Варшаві, Батьківській Комітет якої не опускає жадної okazji, щоби підсилити її матеріальні фонди.

Голова відділу УЦК полк. Рибалко-Рибальченко відкриває збори. Президія в складі голови ген. В. Сальського, заступника голови підполк. С. Білодуба і секретарів інж. Є. Іловінського і Л. Липовецького — займає свої місця. Затверджується прийняття нових членів відділу, і читається довгий протокол попередніх загальних зборів. Мандатна комісія справджує листу присутніх і оголошує, що збори є правомочні до вибору шести делегатів. Учасниками зборів зголошуються листи кандидатів, які тут-же на зборах одержують і свої назви: «урядова», «опозиційна», «безпартійна» і т. и. «Опозиція», розбивши свої аргументи» об параграфи статуту і зорієнтувавшись в ситуації, яка була для неї не дуже сприятливою, опускає салю. Не робить це надзвичайного вражіння, викликає скорше сміх: «баба з воза, коням легше». Лічаться голоси. Делегатами на з'їзд обрано: ген. В. Сальського, ген. П. Шандрука, полк. Рибалко-Рибальченка, пор. Фартушного, козака Бебешка і сотн. П. Денисенка. Пройшла «урядова» листа. На салі довгі й оваційні оплески.

Делегатів обрано, залишається дати їм директиви. Один за другим виступають промовці. Про необхідність створити міцну економічну базу, яка б полегшила існування української еміграції, говорить інж. Л. Панасенко; про сумну долю українського козака на еміграції оповідає п. Г. Довгополенко, про потреби українських старшин — ген. Омелянович-Павленко (молодший) і т. д.

Поволі вичерпується листа промовців і забирає голос ген. В. Сальський. Він робить підсумки висловлених побажань і говорить про велику місію української еміграції, про ідеї, носієм яких вона являється.

«Еміграція хоче жити, рухатися, ділати во ім'я тих ідей». Створити максимум можливостей для забезпечення цих її прагнень — це чергове і одно з головних завдань і еміграційного з'їзду, і тих, кого цей з'їзд обере для реалізації його постанов.

На зборах варшавської еміграційної колонії по-за цим було прийнято резолюцію-протест проти запроєктованого прийняття ССРСР до Ліги Націй. Ця резолюція кінчиться словами: «Ми, варшавська колонія української політичної еміграції, ми, діти нашого народу, з величезним обуренням голосно протестуємо перед цілим культурним світом во ім'я

прав Божих і людських, во ім'я справедливости, во ім'я правди, во ім'я культури проти цього нового цинічного замаху на честь українського народу, ми протестуємо проти прийняття СССР до Ліги Народів, як предстваника України, українського народу».

2 вересня 1934.

-пй.

З життя й політики.

— Під знаком підготовки до війни. — «Ліквідація» ІПУ і проєкти амнестії. — Харчева проблема.

Пишемо ці рядки в момент небувалого досі загострення японсько-совітських відносин. Чи теперішня напружена ситуація на Далекому Сході приведе до вибуху війни вже в ближчий час, чи не приведе, в кожному разі вона з очевидністю встановлює, що озброєний конфлікт там є неминучий. Ціле життя совітського союзу і Японії, більше того — весь розвиток світової міжнародної політики — відбувається тепер під знаком неминучости війни на Далекому Сході. Під знаком неминучости цієї війни, під знаком її підготовки треба розглядати всі ті посуєння, які робить в останній час совітський уряд в площині своєї внутрішньої і господарської політики.

* * *

Готуючися до війни на Сході, керуючі совітські чинники змагаються забезпечити своє становище на європейських кордонах, досягти того, щоб вони могли звільнити максимальну кількість своїх озброєних сил для майбутніх військових операцій на Далекому Сході. Звідси їх гарячкова дипломатична праця в Європі, їх бажання увійти до Союзу Народів. Звідси-ж і ті жести в обсягу внутрішньої політики, які розраховані на те, щоб виробити для совітів сприятливу громадську опінію західно-європейських кол.

Приблизно перед двома місяцями совітським урядом було переведено «ліквідацію» ІПУ. В ґрунті річей ця «ліквідація» зводиться лише до дрібної адміністративної реформи. ІПУ знищено, але його функції майже в повному об'ємі передано до відновленого комісаріату внутрішніх справ, на чолі якого поставлено начальника «ліквідованого» ІПУ — Ягоду. Все те, що робилося до цього часу Ягодою, як начальником ІПУ, далі ним буде переводитися, як наркомом внутрішніх справ. Проте совітська «реформа» знайшла той відгук в західно-європейській пресі, на який її було розраховано. Маємо передовсім на увазі брукову пресу, яка формує настрої широких кол і яка тепер захоплена поголовним совітофільством. Поважні політичні органи, правта, здають собі справу з усієї нікчемности совітської «реформи», але вони так само волять не ставити крапок над і. Адже-ж переводиться тепер тими західно-європейськими колами, які уважають себе оплотом європейської демократії, дипломатична гра на широку скалю з совітським урядом і треба дбати, щоб у цій грі було заховано зовнішні вигляди вірности засадам демократії. Треба отже по можливості малювати свого совітського партнера в більш облагоороженому і культурному вигляді.

Другим заходом совітської політики, розрахованим на витворення відповідної опінії на Заході, є поширювання відомостей про проєкти совітів оголосити амнестією для політичної еміґрації. В останні тижні такі відомості обійшли цілу європейську пресу і є дуже правдоподібним, що вони інспіровані самими совітськими чинниками. При сучасній політич-

ній ситуації для нас не буде несподіванкою, коли за цими чутками наступить певний крок з боку совітської влади в стилі знищення ППУ. Відповідний ефект на Заході знову буде досягнуто, а для тих російських емігрантів, які захотять вернутися, місця в концентраційних таборах, очевидно, не забране.

Характеристично проте, що всі відомості про проєктовану амністію зраджено так, що з підготовленою, ніби, амністії заздалегідь виключаються всі українські емігранти. Поворот до СРСР проєктується дозволити тим емігрантам, що виявлять бажання боронити єдність і неподільність СРСР. Очевидно, ні один український емігрант боронити теперішні кордони СРСР ні на Далекому Сході, ні в Європі охоти і бажання не має і не буде мати. Завдання української нації в майбутньому японсько-совітському конфлікті буде полягати у використанні тої ситуації, яка тоді утвориться не для збереження СРСР в його теперішніх кордонах, а для одірвання од нього України і для відбудови української державности. А українська еміграція, як частина нації, не може собі ставити інших завдань, не може мати інших бажань.

* * *

Для совітського союзу одним з першорядних і найскладніших завдань в майбутньому конфлікті буде являтися, безумовно, справа забезпечення армії і промисловости, що працює для потреб війни, харчовими продуктами. Через те успіх сьогорічного збору урожаю, — при існуючій імовірности, що зібрані продукти доведеться використовувати вже під час активних військових операцій, — для совітської влади має першорядне значіння. Не приходитьсь дивуватися, що при цих умовах на організацію кампанії по збиранню урожаю совітська влада цей рік звернула велику увагу. Кожного року справі організації збіральної кампанії совітські чинники приділяють багато зусиль, але цього року для успішного її переведення було вжито просто таки героїчних заходів. Судячи по останньому зведенню наркомзема на 15 серпня, ці заходи совітської влади дали позитивні наслідки. Збіральна кампанія переводиться з значно більшим успіхом, ніж всі попередні роки, починаючи від початку колективізації. По УССР на 15 серпня кошення хлібів було майже закінчено. На три четвертини було закінчено складення скошеного хліба в копи. Енергійно поступає наперед молотіння зібраного урожаю і «передача вимолоченого збіжжя державі».

В цих оптимістичних відомостях про перебіг збіральної кампанії існують проте два моменти, які можуть бути вислені лише пізніше і про які совітська преса наразі не подає жадних даних. А без освітлення їх справжнє значіння і вагу оптимістичних совітських цифр з'ясувати важко. Маємо на увазі, з одного боку, розміри сьогорічного урожаю і, з другого боку, розміри тих «збіжжєвих лишків», що совітською владою будуть залишені населенню. Свого часу в наших оглядах ми наводили дані, які вказували, що перспективи урожаю цього року совітською владою оцінювалися, як мало сприятливі. Тепер совітська преса, подаючи відомості про перебіг збіральної кампанії, зазначаючи відсоток посівної площі, з якої зібрано хліб, відсоток змолоченого хліба до загальної кількості зібраного, разом з тим уникає подавати дані, на підставі яких можна було б судити про абсолютні розміри сьогорічного урожаю. Дані про перебіг збіральної кампанії свідчать лише, що совітська влада енергійно й старанно збирає те, що вродило. А оскільки ми знаємо, що вродило небагато, дані про те, скільки саме зібрано і олібрано збіжжя совітською владою, є суцього цікавими. Правда, Косьор в одному з своїх недавніх виступів змагався переконати, що для совітської влади не так важно, скільки родить збіжжя, як те, скільки вона одбирає з урожаю для своїх потреб. Але ця аргументація совітського достойника має лише обмежену вартість. Через те з подвійним інтересом треба чекати цифр про абсолютні розміри сьогорічного урожаю.

Згаданий виступ Косюра є цікавим ще й з того погляду, що в ньому виявлена тенденція совітської влади забрати цього року од населення максимум збіжжя, залишаючи йому мінімальний споживчий фонд, або зовсім його не залишаючи. Ця тенденція, розуміється, для совітської влади не нова. Проте при загрозі війни реалізація цієї тенденції не є такою безпечною, як за мирних часів. Голодне запілля, як це можна бачити з досвіду хоч би й великої війни, часами може григитувати владі дуже прикрі несподіванки. Через те й були б цікаві відомості, які б могли вияснити розміри тих споживчих фондів, що цього року буде залишено людині. Але, на жаль, й цих матеріялів наразі бракує. Тим то доводиться одгласти надалі оцінку значіння оптимістичних совітських даних про перебіг збіральної кампанії.

Забезпечення армії й військової промисловости харчевими продуктами на випадок війни не може обмежитися її забезпеченням лише хлібом. Велике значіння відограють тут м'ясні продукти і на перше місце висувається справа про м'ясні ресурси країни. По цьому питанню, при цілому нахилі совітської преси і совітських достойників до оптимізму, в совітських матеріялах не можна знайти жадних оптимістичних даних. На початку літа ряд виступів авторитетних совітських достойників і совітських установ ствердив катастрофічний стан скотарства на Україні. Постишев, дані якого оголошено було свого часу в «Правді», заявив, що в Харківській області на протязі 1928-1932 років у селянських господарствах кількість коней зменшилася на 50 відс., рогатої худоби на 60 відс., свиней на 70 відс. Постанова СНК і ЦК КП(б)У з 11 червня констатує, що кількість худоби на Україні продовжувала зменшуватися таго-ж і в році 1933, при чому найбільше зменшення худоби мало місце в областях Чернігівській, Київській, Винницькій і Донецькій. Надій на поліпшення стану скотарства мало дає і майбутній рік. Сього року совітські чиновники звернули були велику увагу на організацію збирання сіна, проте результати їхніх заходів в цій справі були мало втішні. Вступна «Правди» з 20 серпня констатує, що намічені плани збирання сіна виконано було в обмеженій степені, що худобі знову загрожує нестача кормів. В перспективі отже не збільшення, а дальше зменшення і без того обмежених м'ясних ресурсів країни.

Таким чином підготовка ССРСР до війни на продовольчому фронті ще далека від свого закінчення. Може в цьому і полягає одна з причин того надзвичайного миролюбства совітів, яке вони виявляють на теперішній стадії загострення японсько-совітських відносин після зрвання переговорів про продаж Східно-Китайської залізниці.

В. С.

---

3 міжнароднього життя.

— До ситуації.

Усе, нач чим так ревно працює зараз в Європі совітська дипломатія з тов. Літвіновим на чолі, має тісний органічний зв'язок з подіями на Далекому Сході. А праця та, як відомо читачам з газет, та як про те не раз говорилося на цьому місці,— складна і ріжноманітна, хоч і спрямована вона до одної лінії, до одної мети, що її можна означити одним словом: с а м о з б е р е ж е н н я . Випадає так, ніби в Москві ліпше, ніж де инде, відчувають, що для світів настає дванадцята година, надходить для них доба останньої кризи, з якої або вийдуть большевики переможцями, тоб-то закріплять ще на якийсь час своє панування над народами Сходу Європи, або розвзляться на шматки їхня імперія, і на цей раз уже назавжди.

Чи виправдані оті московські настрої? Начеб-то так, начеб-то московські люде мають рацію непокоїтися за своє існування. Бо-ж, справді, їм є чого боятися. Для ілюстрації досить хоч би такої риси з складної тканини міжнародніх взаємовідносин. У пресі цілого світу, як відомо, дуже вперто тримаються чутки про те, що між Японією, Германією та Польщею складено союз, спрямований проти совітської імперії. Мета того союзу ніби-то — звоювати Москву, одірвати від неї всі її колонії в Європі, в Середній Азії та в Сибіру, звівши її таким чином до кордонів колишнього Московського царства, в якому панами можуть собі залишатися, коли москвинам то до вподоби, і ті самі большевики.

Крім газетних вісток і здогадів, ніщо не вказує на те, що такого роду союз справді таки реально існує. Але він міг би бути, бо відповідає історичним тенденціям і сучасному стану річей міжнародніх. І цього большевикам цілком досить, щоб вони повірили тим чуткам, бо-ж самі вони, коли були б на місці вказаних держав, напевно годбали б про те, щоб його скласти.

Примарою отого небезпечного, хоч і гаданого союзу й пояснюється уся та горячкова чинність московської дипломатії, її бажання як найскоріше вступити до Ліги Націй, так само як найскоріше скласти словутній східній пакт, ствердити наближення до Франції, до Малої Антанти і т. ин. Усе це їм потрібно, щоб паралізувати гадану чинність Германії та Польщі на західніх совітських кордонах і тим збільшити свою силу для небажаного для них, але неминучої боротьби з Японією на далеких кордонах східніх. Спішитися-ж необхідно тому, що збройний конфлікт на Далекому Сході наближається, бо, як про це продовжує говорити майже ціла світова опінія, найдавший термін того конфлікту — це рік 1935. а може вже надходить і початок його.

А в час того конфлікту чим і як можуть допомогти СССР заходи тов. Літвінова, навіть коли вони і дійдуть до успішного кінця?

Вступ до Ліги Націй? На недавньому прикладі Китаю в час манджурської історії добре видно, на що може сподіватися Москва. Китай — член Ліги Націй, а в той час його представник сидів навіть і в її Верховній Раді. А в тому Ліга Націй, після довгої балаканини і бюрократичної тяганини спромоглася всього лише на гостру шо-до Японії та прихильну Китаєві резолюцію. А далі? Дажі — нічого. 16-ий параграф її статуту, що говорить про різнороманітну допомогу заатакованому члену Ліги, як і був, зостався папіровим, нечинним. Мабуть таки лігійна революція так само мало допоможе СССР, як мало вона допомогла й Китаєві.

Наближення до Малої Антанти та до Франції? Має воно своє певне значіння в Європі — це безперечно, але в Азії? В Азії таке значіння надали б лише слову Франції, але й ця могутня європейська держава, на випадок японо-совітського конфлікту вряд чи в своїй допомозі виступить по-за межі чинности чисто дипломатичної. Принаймні, зважаючи сучасний стан річей, не лише чехословацького, румунського, югослов'янського, але й французького жовніра не можна собі уявити десь на японському фронті. Про це, мабуть, навіть і тов. Літвінов не мріє у своїх найкращих снах. Більше за те. Навіть коли б, — що не дуже подібне до реальности, — Германія й Польща, використовуючи большевицький занепад, пішли б на схід з тою чи іншою своєю метою, чи-ж можна собі уявити, що вказані вище жовніри виступлять в активній ролі збройних оборонців російських західніх кордонів? Найліпший приятель совітський може лише сумнівно захитати головою в одповідь на такі припущення.

Східній пакт? Про нього на цьому місці була мова минулого разу. З того часу становище його не змінилося. Питання про нього начеб-то вкрилося якоюсь стагнацією, може тому, що чекають наперед вступу СССР до Ліги Націй, може з якоїсь іншої причини, а може таки й тому, що учасниками його мали б бути саме оті держави, як СССР, Германія, Польща, Чехословаччина, що їх інтереси в справі совітських кордонів між собою непогоджені, щоб не сказати — протирічні. Східній пакт, хоч би він і був складений найбільше сприятливо для СССР, охороною

йому бути не може, бо на ньому, це напевно можна сказати, не буде підпису Японії.

Є в Європі лише одна держава, яка, коли б у неї була на це воля, могла б не лише словесно, але й цілком ефективно зберегти совітські кордони з усіх сторін, з заходу і з сходу. Це — Англія, слово якої багато важить в Європі, а ще може більше — в Азії. Але волі тої в неї начеб-то не видно. Що-до східного пакту й європейських кордонів СССР англійська точка погляду відома. Англійська дипломатія підтримує східний пакт з умовою, що до нього пристануть таки Германія й Польща. У перекладі на звичайну обивательську мову це означало б — коли сусіди СССР хочуть поважати його кордони, то ми проти того не протестуємо... Що-до кордонів азійських, то англійська дипломатія мовчить, але за неї неначеб-то зачинає говорити світова преса, яка вперто поширює звістки, що між Англією та Японією відновлено чи відновляється договір дружби та союзу, аналогічний тому, що його ці держави мали між собою в час японо-російської війни р. р. 1904-1905. Згідно з тим договором між Англією та Японією ніби то поділено сфери впливів та ринки в Азії в такий спосіб, що Англія дістає волю чину в Азії Середній, а Японія — на північ од Китаю. Чутки ці офіційно з частки дементовано, з частки — ні. Але коли їх зіставити з недавньою заявою видатного англійського колоніального політика, що, мовляв, Велика Британія не заінтересована в тому, хто володітиме Східним Сибіром од Байкалу до Тихого океану, то можна собі здати справу з того, яке буде англійське ставлення в час японо-совітського конфлікту. Це буде — сприятливий для Японії нейтралітет, як був у р. р. 1904-1905. Для большевиків це — зле, бо той нейтралітет анулює всі можливі й реальні надбання їх такої активної і, треба сказати, успішної дипломатичної чинності в Європі.

У своїй дипломатичній праці в напрямі оборони проти японців, не забули б большевики і про ту не зважену силу, про яку завжди пам'ятав Бісмарк, а саме — про світову опінію. Вони прикладають зараз усіх своїх зусиль, щоб у час японо-совітського конфлікту Японія з'явилася перед світом у ролі насильника, а вони — в ореолі оборонців замирення серед людства. Де-які з європейських урядів цю совітську лінію ніби то взяли за свою і пропагують її серед європейського громадянства. Але — на чийому боці буде більшість? За чи проти большевиків? Майже вся Європа із сходу до Рейна, за винятком хіба що з частки Чехословаччини, буде проти совітів, а в Європі на захід од цієї річки — за них стоять головним чином соціалістичні елементи та де-хто з ліберальних радикалів, близьких до ультра-лівих громадських кол. Підрахунок сил таким чином ясний, — більшості світової опінії Москва за собою не матиме, бо всі антисовітські елементи — а сьогодні Європа вже ними перейнята — будуть бажати їм поразки навіть і тоді, коли їх уряди офіційно будуть стояти на іншій точці погляду що-до Москви.

Таким чином рожевих перспектив і в цій площині большевики начеб-то не мають.

Observer.

З діяльності уряду УНР.

Свого часу, з доручення уряду УНР, проф. О. Шулгин звернувся до всього українського громадянства, до українських парламентаріїв на всіх землях, де вони є, до наукових установ і громадських організацій і т. д., із закликом протестувати проти прийняття СССР до Ліги Націй. Українське громадянство одізналося на цей заклик і надіслало до Женеви чисельні протести. Представник уряду УНР зложив у Женеві тако-ж протест уряду і представив

український меморандум з приводу кандидатури ССРСР до Ліги Націй (зміст якого ми подамо иншим разом) при такому листі на ім'я голови 15 асамблеї Ліги Націй:

Женева, 10 вересня 1934 року

Пане Голсво!

Маю честь представити Вашій Експеленції долучений при цьому меморандум, що містить в собі український погляд на можливе прийняття ССРСР до Ліги Націй.

Нам здається, що меморандум цей ясно встановлює, що прийняття до Ліги Націй ССРСР було б актом цілком противним артикулові першому (пар. 2) Пакту, який вимагає, щоб держави-кандидати в члени Ліги Націй «правилися вільно», бо ССРСР було утворено завойованням і військовою окупацією України, Кавказьких республік і Туркестану. При цих умовах не може бути мови про те, що ці республіки, що складають вельми важливу частину совітського союзу, вільно управляються.

З другого боку, совітський режим з самого початку свого існування спирається на терорі, що виключає вільне правління на всьому просторі ССРСР.

Долучений меморандум заключає в собі ще инше заперечення щодо прийняття ССРСР: відомо, що артикул 23, § а Пакту, забороняє рабство. Між тим рабство у формі примусової праці стало складовою частиною совітської системи.

Нарешті цей меморандум встановлює глибоке розходження, що існує між шляхетними принципами, виложеними у вступі до Пакту Ліги Націй, і методами уряду ССРСР як в міжнародній, так і внутрішній діяльності в країнах, над якими він панує й якими управляє.

Ясно, що український погляд, виложений в меморандумі, може бути лише ворожим до прийняття ССРСР до Ліги Націй. Але, так як кандидатура ССРСР, не дивлячися на всі заперечення, що вона викликає, може появиться на порядку денному 15-ої асамблеї, долучений меморандум підносить побажання, щоб ця кандидатура була принаймні віддана попередньому розгляду, передбаченому Регуляміном Ліги Націй і щоб уряд ССРСР відповідав певним важливим умовам.

Що торкається України, те умови ці, окреслені в приложеному меморандумі національним українським урядом на чужині, є такі:

- а) виведення з України червоної армії,
- б) утворення цим фактом положення, яке б дозволило Україні відновити, під охороною Ліги Націй, свою незалежність і вільно встановити свій національний уряд.

Кінчаючи цей лист, я мушу додати, що п'ятнадцять років наше Товариство Прихильників Ліги Націй, якого я маю честь бути головою, підтримувало атмосферу великої симпатії до Ліги Націй між українцями, і що ми сподіваємося, що питання кандидатури ССРСР буде розв'язано способом, що допоможе ще збільшити престиж Женевської Установи. Ми хотіли б вірити, що, виносячи своє рішення в справі ССРСР, асамблея, в якій головує Ваша Експеленція, буде рахуватися з гарячими побажаннями, що мають мільйони населення всіх народів, брутально пригнічених урядом, який сьогодні виставляє свою кандидатуру в Женеві.

Прийміть, Пане Голово, запевнення в моїй глибокій пошані

О. Шульгин.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

В Польщі.

— Вшанування українського вченого. Директора Українського Наукового Інституту у Варшаві, проф. Варшавського університету О. Лотоцького обрано на дійсного члена Слов'янського Інституту в Празі.

— Перед 3-ім з'їздом української еміграції у Польщі. 1-го вересня с. р. в салі Східного Інституту у Варшаві відбулося передвиборче зібрання членів місцевого відділу УЦК. На другий день в тій-же салі відбулися збори, на яких обрано було делегатів на з'їзд.

— З життя української еміграції в Біловіжській Пущі. В 1922 році примістилося в Біловіжській Пущі на тяжкій фізичній праці багато наших воляків з частин Запорізької та Київської дивізій. Протягом довгих років багато з наших старшин і козаків роз'їхалося з Біловіжської Пущі по цілій Польщі, шукаючи кращої долі, і натепер наша еміграція там нараховує до 100 осіб, з осередком у Гайнівці.

Не покидає наших людей на чужині любов до рідної пісні і до рідного мистецтва, і в Наревці тако-ж заснувався український аматорський гурток, що час від часу влаштовує вистави, які серед місцевого громадянства користаються великим успіхом.

В місяці липні с. р. відбулася в Наревці вистава п'єси «Хмара». Велику сальо пожарної команди було переповнено. Вистава пройшла дуже добре. Участь у виставі приймали пані — Панько-

велька, Корнієва, Муканівська, та панове — Корнієв, Масюкевич, Василів, Німий, Андрущенко та Муканівський.

Окремо треба підкреслити невтомну та безкористну працю в аматорському гуртку, що так спричинилася до великого успіху, — всіх артистів на чолі з сотн. Корнієвим, та організаторів вистави — сотн. Федорка, поручн. Бідненка та військ. уряд. Терехівського, яким бажаємо і далі успішно працювати.

О. Рибалко-Рибальченко.

В Румунії.

— VI конгрес української еміграції в Румунії відбудеться в Бухаресті 15-16 вересня с. р. з нагоди 10-тиліття існування Українського Громадсько-Допомогового Комітету в Румунії із такою програмою: відкриття; справоздання з діяльності Комітету та його грошового стану — п. Д. Геродот; доклад «Українська проблема та міжнародня політика» — проф. К. Мацієвич; доклад «Стара й нова еміграція з України» — д-р В. Трепке; доклад «Становище на Україні та українська еміграція» — полк. Г. Порохівський; обрання нових органів; покладення вінка на могилу Невідомого Героя Румунії.

В Німеччині.

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 27 липня с. р. відбувся доклад українською мовою доц. В. Леонтовича на тему — «Проблема феодалізму на Україні».

Палата Лордів обговорює справу голоду на Україні.

25 липня с. р. відбулася в Палаті Лордів довша дебата, присвячена становищу в совітах і справі голоду на Україні.

В дебатах брали участь лорди Чарнвуд, Денбі, Понсонбі (з опозиції), архієпископ з Кентербері (примас Англії). Від уряду відповідав підсекретар справ закордонних, лорд Стенгоуп.

Дебату розпочав лорд Чарнвуд запитом до уряду, чи уряд має які інформації, що заперечували б вісткам про голод в совітському союзі.

Промова лорда Чарнвуда була виголошена надзвичайно річево і була піддержувана фактами. Він старався не наводити тих фактів, які мали де-яку політичну тенденцію. У великій мірі спирався на відомостях, поданих таки самою совітською пресою.

«Саме під цю хвилю, — говорив лорд Чарнвуд, — панує велика небезпека, що жнива в совітах недопишуть... А неврожай, хочби й малий, буде мати страшні наслідки, коли не буде переведена якась акція, але не така, яка знищила край минулого року. Навіть коли б не забракнуло збіжжя, то досвід з минулого року віщує важкі вигляди для селян. Протягом 1933 року сама влада признала існування голоду, і то страшного голоду, хоч не конечно по всіх землях, але все-таки на широких землях полудневої часті совітів».

Лорд Чарнвуд заявив далі, що від голоду померло в совітах за рік 1933 не менше трьох мільйонів людей. Це досить, щоб заінтересувати весь культурний світ. Завинила в цьому безоглядна політика совітського уряду.

Архієпископ з Кентербері підтвердив те, що говорив лорд Чарнвуд.

Після докладного і довшого перестудіювання величезної маси наказового матеріялу, — казав архієпископ, — після переслухання осіб, які були в совітах, треба думати, що становище там, особливо-ж в полудневій частині совітів — прямо страшне. Число

вигинувших з голоду сягає скорше шести мільйонів, ніж трьох. Наприклад, в одному місті, яке начислювало 240 тисяч населення, 40 тисяч померло з голоду. В деяких місцевостях люде держалися при житті тим, що з'їдали кістків та псів. Кінське м'ясо уважалось люксомом.

Лорд Денбі говорив головню про становище на Україні. Він заявив, що в останньому часі мав змогу перестудіювати багато матеріялів про страшні обставини, які панують на Україні. Він звернув увагу на жахливе становище, в якому знаходиться духовенство на Україні, особливо католицьке. Він бачив знімки з України, на яких дуже ясно видно положення цілого краю. Треба собі згадати, що все те було викликано кровожадною і підлою системою правління, яке панує в совітах і яке має на меті примусити населення прийняти доктрину комунізму, — сказав лорд Денбі.

Він згадав тако-ж і резолюції, які недавно були внесені в американському Конгресі конгресменом Гемилтоном Фішом, про положення на совітській Україні та про число людей, які вигинули з голоду в роках 1932 і 1933.

В імені уряду відповідав лорд Стенгоуп, підсекретар справ закордонних. Він заявив, що уряд Його Королівської Величності зазнайомлений з більшістю інформацій, які подали лорд Чарнвуд та архієпископ з Кентербері і уряд немає жадних фактів, які заперечували б цим відомостям, хиба офіційну совітську пропаганду. Палата Лордів сама може вирішити, котре джерело інформацій більш достовірне.

Дебата в Палаті Лордів має велике значіння, бо порушено в ній справи, яких дотепер ще не обговорювано, питання життя і смерті України.

Підчас цієї дебати в Палаті Лордів була присутня тако-ж пані сенаторка Олена Кисілевська, запрохана одним з лордів. Пані Кисілевська перебувала під ту пору короткий час у Лондоні.

(У к б ю р о Л о н д о н).

Курси Українознавства

при Українській Господарській Академії в Подебрадах (Чехословаччина).

Навчання на курсах українознавства провадиться кореспондентською методою.

Програма курсів Українознавства складається з таких предметів:

1. Українська мова;
2. Історія України;
3. Фізична географія України;
4. Історія українського письменства;
5. Українська культура;
6. Історія громадських рухів на Україні в ХХ ст.;
7. Економічна географія України;
8. Націологія.

Отже до програми входять докладні відомості про те, як зформувався український нарід та якими шляхами він ішов, доки дійшов до сучасного стану свого розвитку.

Курс української мови знайомить з її історією, її особливостями та місцем серед інших культурних мов, а також з основними правилами української граматики й правопису.

В курсі українського письменства подається історія зародження й розвитку української літературної творчості, з узянням її зв'язку із світовими літературами.

Так само на європейським і світовім тлі трактується українська культура, з підкресленням її національної відрубності та того, чим вона збагатила скарбницю вселюдської культури. Зокрема в курс української культури входять наступні відділи: філософія, церква, досягнення української науки, школа, книга, народній побут, театр, музика, пластичне мистецтво, матеріальна культура і т. под.

Географічні науки ознайомлять студіюючого з батьківщиною в її цілому, як з певною територіальною цілістю, узянням всі її особливості та вплив на національну історію, суспільну структуру українського народу, докладно зупиняючись тако-ж на природніх багатствах української землі і перспективах та можливостях господарського її розвитку.

Окремо в курсах присвячується належне місце новочасному відродженню українського народу та українському національному руху до наших днів.

Нарешті, курс націології показує, що український національний рух не є чимсь випадковим, але одним з варіантів новочасного національного ренесансу, що опанував не тільки цілою Європою, але в ХХ ст. перекинувся вже й на інші континенти земної кулі, захопивши тако-ж ще донедавна національно-приспані кольорові народи.

Таким чином, програм курсів побудовано в той спосіб, щоб дати не лише запас окремих знань, але тако-ж і зв'язати їх в одно ціле, показати в цілий зріст постать українського народу та його національні та культурні прямивання.

Всі відомості про український нарід та українські землі подаватимуться в обсягу соборної України, виходячи з погляду, що український нарід є один, незалежно від того, що доля розшматувала його суцільну етнографічну масу чужими державними кордонами.

Як видно з програми, одним з головніших завдань курсів є поглибити національну свідомість українського громадянства, перенести цей процес національного пробудження з емоціональної сфери до царини розуму, опертого на критичних знаннях. Завданням курсів є тако-ж дати інтелектуальну зброю до рук всім тим працівникам на народній ниві, що ведуть перед у ділі національного розвитку нашого народу.

Підручники, що надсилаються студіюючим), залишатимуться їхньою власністю і мають стати найнеобхіднішою літературою бібліотеки кожного свідомого українця. Це будуть оригінальні праці, яких ще нема в продажу і які будуть написані виключно для курсів. Кожен курс буде випущено окремою книгою. Пишуться курси легкою популярною мовою, оскільки характер самого предмету це дозволить, не понижуючи його наукової вартости.

Термін навчання — три семестри (півтора роки). Початок студій терміном не обмежений.

Умови впису. У студенти курсів приймаються всі бажаючі, не молодше 17 літ, без різниці освітнього цензу, але з вистарчаючим загальним розвитком. Заяви про впис подавати до Української Господарської Академії. (Ukrainiska Hospodarska Akademie, Podébrady, Tchécoslovaquie. До заяви треба долучити: 1) власноручний короткий опис життя; 2) власноручний відпис свідоцтва про освіту в тій мові, в якій воно видано; 3) три фотографії.

Плата за навчання. Для студентів з європейських країн плата за повний курс складається з 1) вписового в сумі 50 кч.; 2) за навчання по 50 кч. за семестр — 150 кч.; 3) плата за підручники — 350 кч.

Вписове (50 кч.), плату за навчання в 1-му семестрі (50 кч.) та плату за підручники 1-го семестру — 100 кч. належить вислати відразу після одержання повідомлення від Секретаріату про зачислення в студенти. Після одержання плати студентові висилається офіційна студентська легітимація.

Дальші рати можна вислати пред початком кожного семестру.

На окремі жадання Сенат Академії може дозволити плату за підручники розбивати на де-кільки рат.

Для учителів та студентів знижка.

Адреса Курсів Українознавства: Ukrainisky Technicko-Hospodarsky Institut pri UHA. Podébrady. Tchécoslovaquie.

Адреса представника УТГІ у Франції: N. Malachko, 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (5).

Українське Мистецьке Товариство

при Українській Громаді в Шалеті
влаштує в суботу 22 вересня с. р. чергову виставу п'єси на 3 дії із співами й танцями Ванченка-Писанецького

Запорозький клад

Після вистави баль до ранку. Початок о год. 8.30 веч. Ціни місцям — 7, 6 і 5 фр.

Режисер — М. Шульга. Балетмейстр — В. Заваришин.

Адміністрація — Управа Товариства.

Зміст.

Париж, неділя, 16 вересня 1934 року — ст. 1. *** — ст. 2.
І. Липовецький. Харчеві продукти в совітському імпорті — ст. 3.
М. Ковальський. Становище на Україні — ст. 4. — ий. Передз'їздові зібрання української еміграційної колонії у Варшаві — ст. 6.
В. С. З життя й політики — ст. 7. Observer. З міжнародного життя — ст. 9. З діяльності уряду УНР — ст. 11. Хроніка — ст. 13-16.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет. Адміністратор: Л. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.